

**YUQUMLI KASALLIKLARNING OLDINI OLISHDA TIBBIY PROFILAKTIKA
TADBIRLARNI O'TKAZISHDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARNI QO'LLANILISH.**

Amirova Sevara Zayniddin qizi

Mixliyev Ozodbek Mansur o'g'li

Hatamov Nozimbek Bobosher o'g'li

Lapasova Madina Alisher qizi

Alimov Sardor Bahrom o'g'li

Samarqand Davlat Tibbiyot Universiteti talabalari

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15115293>

Annotatsiya. Ushbu maqolada inson o'zining sog'lomligini taminlash maqsadida texnologiyalardan foydalaniladi ya'ni inson o'zini tibbiy ko'rikdan o'tkazib turishi va o'z sog'lomligini ta'minlash maqsadida hozirgi texnik- texnologik qurilmalardan foydalanib kelinadi.

Yuqumli kasalliklar insoniyat taraqqiyotiga tahdid soladi. Sababi, ular dunyodagi yillik o'lim sonining uchdan bir qismini keltirib chiqaradi. Mikroelektronika, kompyuter bilan jixozlangan zamonaviy apparatlar bilan foydalanish inson organizmida ro'y beradigan fiziologiya va potologiya jarayonlariga chuqur kirib borish imkonini beradi.

Kalit so'zlar: Tomograf, Mikroelektronika, Shifoxona, axborot tizimlari, Mikroelektronika, ijtimoiy-ekologik, meditsina, registratura.

**THE USE OF INFORMATION TECHNOLOGIES IN MEDICAL PREVENTIVE
MEASURES TO PREVENT INFECTIOUS DISEASES.**

Abstract. In this article, a person uses technologies to ensure his health, that is, a person undergoes a medical examination and uses modern technical and technological devices to ensure his health. Infectious diseases threaten the development of mankind. The reason is that they cause a third of the annual death toll in the world. The use of modern devices equipped with microelectronics and computers allows for a deep understanding of the physiological and pathological processes occurring in the human body.

Keywords: Tomograph, Microelectronics, Hospital, information systems, Microelectronics, socio-ecological, medicine, registry.

**ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ПРИ ПРОВЕДЕНИИ
ЛЕЧЕБНО-ПРОФИЛАКТИЧЕСКИХ МЕРОПРИЯТИЙ ПО ПРЕДУПРЕЖДЕНИЮ
ИНФЕКЦИОННЫХ ЗАБОЛЕВАНИЙ.**

Аннотация. В данной статье рассматривается использование технологий для обеспечения здоровья человека, то есть обеспечение прохождения человеком медицинских осмотров и использование им современных технических и технологических устройств для обеспечения своего здоровья. Инфекционные заболевания угрожают прогрессу человечества. Это связано с тем, что они являются причиной трети ежегодных смертей в мире. Использование современных приборов, оснащенных микроэлектроникой и компьютерами, позволяет глубоко понимать физиологические и патологические процессы, происходящие в организме человека.

Ключевые слова: Томограф, Микроэлектроника, Больница, информационные системы, Микроэлектроника, социально-экологический, медицина, регистр.

Kirish: Yuqumli kasalliklar insoniyat taraqqiyotiga tahdid soladi. Sababi, ular dunyodagi yillik o'lim sonining uchdan bir qismini keltirib chiqaradi. Shu sabab, aholi o'rtasida tibbiy-profilaktika tadbirlarini o'tkazish maqsadga muvofiq. Bu esa kasalliklar sonini kamaytirishi mumkin. Tibbiy berilganlarni qayta ishlovchi tibbiy axborot tizimlari. Tibbiy berilganlarni kompyuterda qayta ishlash uchun xisoblash tizimlari tarkibiga kiruvchi apparat va dasturiy ta'minot kerak bo'ladi. Agar kasalligingiz haqida barcha ma'lumotlar kompyuterga kiritilgach, kasalligingiz haqida tashhis qoyiladi va chop etish qurilmasi yordamida dorilar uchun retsept chop qilib beriladi. Retseptni olib, boshqa kompyuter yordamida ushbu dorilarni eng yaqin bo'lgan qaysi aptekadan topish mumkinligi haqidagi axborotga ega bo'lish mumkin

Kompyuter meditsinada boshqa ishlarga ham qodir. Masalan, tomograf – ya'ni siljib harakatlanadigan rentgen apparati insonning ixtiyoriy organi haqida to'liq ma'lumot olishi, ulardagi mikroskopik defektlar, chet jinlar (masalan, buyrakdagi tosh) haqida ma'lumot berishi mumkin. Tomograf uzatqan axborotni tezda qayta ishlash va ekranda ko'rsatish uchun albatta u kompyuter bilan bog'lanqan bo'lishi shart. Fan-texnika taraqqiyoti tibbiyotning barcha tarmoqlariga jiddiy ta'sir ko'rsatadi. Davolash tashhis sifat jixatdan o'zgardi, kasalliklaroldini olisning ko'pgina yangi uslublari yaratildi, dori- darmonlar biologik jixatdan faol moddalar xili kengaydi, organizmni kuzatish va xayotni ta'minlashning yangi avtomatik xamaa o zini- o'zi tartibga soladigan tizimlari yuzaga keldi Shifoxonalarda registraturada kasallik varaqasi shifokorlar qabuliga kirish va hakazo. Ichki organlarni ko'chirib o'tkazish, ularni protezlash imkoniyati tug'ildi.

Mikroelektronika, kompyuter bilan jixozlangan zamonaviy apparatlar bilan foydalanish inson organizmida ro'y beradigan fiziologiya va potologiya jarayonlariga chuqur kirib borish imkonini beradi. Ilmiy-texnikaviy va ijtimoiy-ekologik siyosat mushtarakligini ta'minlash, nafaqat ma'naviy kamol topgan insonni shakllantirish imkonini beradi, balki uning ijtimoiy taraqqiyotining hozirgi suratlarda mos ravishda jismoniy takomillashuvi uchun shart-sharoitlar xam yaratadi. Demak, tibbiy ma'lumotlar sifatida bir qancha bemorlarni kuzatish natijasida olingan bemor harorati, uning qon bosimi va qondagi eritrotsitlar miqdori va boshqa ma'lumotlarni olishimiz mumkin. Albatta bu ma'lumotlar bilan kompyuterda ishlash uchun ularning chegaralarini kompyuter tiliga o'tkazish kerak. Yani tibbiy ma'lumotlarning modelini tuzishda uning chegaralarini berishimiz lozim bo'ladi.

Shunday qilib, tibbiy ma'lumotlar quyidagi 4 ta element orqali shakllanadi:

1. Bemorning shikoyatlari orqali.
2. Tibbiy kuzatish parametrlari orqali (Mn: jigarning o'lchami, yurak o'lchami, rentgen natijalari va x)
3. So'rov parametrlarining qiymatlari orqali (Mn: og'irligi, harorati, ishga layoqati)
4. Tibbiy kuzatish vaqti (Mn: soat 2:30, 14.05.2024).

Ammo hozircha inson hayot faoliyatining ijtimoiy va biologic tomorilari o'rtasida ziddiyatli vazifasida olib boruvchi qarama-qarshiliklar bor. Ular shundan iboratki silasini aytganda yuksak insoniy imkoniyatga odamlar faravonligiga xizmat qilishga qodir bo'lgan texnika va texnologiya vazifasini bajarishi jarayonida tabiiy muxit va inson salomatligiga nomaqul ta'sir ko'rsatadi.

Kompyuterlarning shifoxonalarda va poliklinikalarda paydo bo'lishi ko'p narsalarni, jumladan, yuqoridagi muammolarni xam tubdan o'zgartirib yuboradi. Endi siz tug'ridan-tug'ri shifokor xuzuriga yul olasiz. Uning ish stolida odatdagi meditsina ish qurollaridan tashqari kompyuter xam joy olgan: uning xotirasida barcha bemorlarning kasallik tarixi yozib qo'yilgan.

Agar siz oldin xam murojaat etgan bo'lsangiz, sizniki xam bo'ladi. Birinchi bor murojaat etayotgan bo'lsangiz siz xaqingizdagi barcha axborotni shu erning o'zida shifokor kompyuterga kiritib qo'yadi. Kasalligingiz haqidagi barcha ma'lumotlar kompyuterga kiritilgach, sizning kasalligingiz haqida tashhis qo'yiladi va chop etish qurilmasi yordamida dorilar uchun retsept chop etib beriladi. Retseptni olib, boshqa kompyuter yordamida ushbu dorilarni eng yaqin bo'lgan qaysi aptekalardan topish mumkinligi haqida axborot olishingiz mumkin. axborot olishingiz mumkin.

Kompyuter meditsinada boshqa ishlarga ham qodir. Masalan, tomograf - ya'ni siljib harakatlanadigan rentgen apparati insonning ixtiyoriy organi haqida to'liq ma'lumot olishi, ulardagi mikroskopik defektlar, chet jinslar (masalan, buyrakdagi tosh) haqida ma'lumot berishi mumkin. Tomograf uzatgan axborotni tezda qayta ishlash va ekranda ko'rsatish uchun albatta u kompyuter bilan bog'langan bo'lishi shart.

Uchinchidan, shifokor yozib bergan dorilarni dorixonalardan izlash kerak bo'ladi.

Kompyuterlarning shifoxonalarda va poliklinikalarda paydo bo'lishi ko'p narsalarni.

Yuqoridagi muammolarni xam tubdan o'zgartirib yuboradi. Endi siz tug'ridan-tug'ri shifokor xuzuriga yo'l olasiz. Uning ish stolida odatdagi meditsina ish qurollaridan tashqari kompyuter xam joy olgan: uning xotirasida barcha bemorlarning kasallik tarixi yozib qo'yilgan.

- Birlamchi profilaktika —shaxsiy va jamoat gigiyenasi qoidalariga rioya qilish.

Profilaktika va muntazam sanitariya nazorati, yuqumli kasalliklar va ularning oldini olish usullari, profilaktik emlashlar, sog'lom turmush tarzi to'g'risida bilimlarni targ'ibot qilish;

- ikkilamchi profilaktika — holatlarni erta aniqlash va bemorlar bilan aloqada bo'lgan shaxslarni kuzatish (shuning uchun kasallik belgilarini bilish), rejimni cheklovchi choralar (karantin, kuzatuv), bemorlarni izolyasiya qilish;

- uchinchi profilaktika — o'z vaqtida, yetarli va samarali davolanish, rekonvalesentlarni tibbiy ko'rikdan o'tkazish (sog'lomlashtirish) kiradi.

Yuqumli kasalliklar — patogen mikroorganizmlarning inson organizmiga kirib ko'payib, zararli ta'sir ko'rsatishi natijasida yuzaga keladigan kasalliklardir. Yukumli kasallik har qanday odam organizmiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Patogen mikroorganizmga karshi kurashish uchun insonning immunitet tizimi yuqoriligi katta ahamiyatga ega. Mamlakatimizda Milliy taqvim asosida 13 turdagi yuqumli kasalliklarga qarshi emlash ishlari o'tkaziladi.

Xulosa. Kompyuterlarning shifoxonalarda va poliklinikalarda paydo bo'lishi ko'p narsalarni, jumladan, yuqoridagi muammolarni xam tubdan o'zgartirib yuboradi. Endi siz tug'ridan-tug'ri shifokor xuzuriga yul olasiz. Uning ish stolida odatdagi meditsina ish qurollaridan tashqari kompyuter xam joy olgan: uning xotirasida barcha bemorlarning kasallik tarixi yozib qo'yilgan. Agar siz oldin xam murojaat etgan bo'lsangiz, sizniki xam bo'ladi. Birinchi bor murojaat etayotgan bo'lsangiz siz xaqingizdagi barcha axborotni shu erning o'zida shifokor kompyuterga kiritib qo'yadi. Kasalligingiz haqidagi barcha ma'lumotlar kompyuterga kiritilgach, sizning kasalligingiz haqida tashhis qo'yiladi va chop etish qurilmasi yordamida dorilar uchun retsept chop etib beriladi.

Retseptni olib, boshqa kompyuter yordamida ushbu dorilarni eng yaqin bo'lgan qaysi aptekalardan topish mumkinligi haqida axborot olishingiz mumkin. Kompyuter meditsinada boshqa ishlarga ham qodir.

Masalan, tomograf - ya'ni siljib harakatlanadigan rentgen apparati insonning ixtiyoriy organi haqida to'liq ma'lumot olishi, ulardagi mikroskopik defektlar, chet jinslar (masalan, buyrakdagi tosh) haqida ma'lumot berishi mumkin. Tomograf uzatgan axborotni tezda qaytaishlash va ekranda ko'rsatish uchun albatta u kompyuter bilan bog'langan bo'lishi shart.

REFERENCES

1. Abdusamatovich K. S., Olimjonovna T. F. Application of web applications in medicine //Eurasian Research Bulletin. – 2022. – T. 14. – C. 46-50.
2. Malikov, M. R., Rustamov, A. A., & Ne'matov, N. I. (2020). STRATEGIES FOR DEVELOPMENT OF MEDICAL INFORMATION SYSTEMS. *Theoretical & Applied Science*, (9), 388-392.
3. Berdiyevna, A. S., & Olimjonovna, T. F. (2022). INNOVATIVE APPROACHES IN THE EDUCATION SYSTEM TO INCREASE YOUTH PARTICIPATION. *Web of Scientist: International Scientific Research Journal*, 3(3), 674-677.
4. Toxirova, F. O., Malikov, M. R., Abdullayeva, S. B., Ne'matov, N. I., & Rustamov, A. A. (2021). Reflective Approach In Organization Of Pedagogical Processes. *European Journal of Molecular & Clinical Medicine*, 7(03), 2020.
5. Olimjonovna, T. F. (2023). SOCIO-HISTORICAL FOUNDATIONS OF FORMATION OF INTEREST IN THE PROFESSION AND DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL THINKING THROUGH PEDAGOGICAL COMMUNICATION.
6. Шагазатова, Б. Х., & Кудратова, Н. А. (2016). ОЖИРЕНИЕ: ПУТЬ ОТ ИЗМЕНЕНИЯ ОБРАЗА ЖИЗНИ ДО МЕТАБОЛИЧЕСКОЙ ХИРУРГИИ. *Knee Surgery, Sports Traumatology Arthroscopy*, 24, 1741-1742.
7. Olimjonovna T. F. Pedagogical Communication and its Role and Significance in Developing the Professional Thinking of Students //Eurasian Scientific Herald. – 2023. – T. 16. – C. 82-86.
8. Tohirova, F., & Esanmurodova, D. (2024). THE IMPORTANCE, ADVANTAGES AND DISADVANTAGES OF THE MODULAR PROGRAM IN THE EDUCATIONAL SYSTEM. *Modern Science and Research*, 3(1), 789-794.

9. Olimzhanovna, T. F. (2023). Facts About the Poisonous Mammal-Loris. *Miasto Przyszłości*, 42, 592-594.
10. Elamanova, M., & Toxirova, F. (2023). FACTS ABOUT THE POISONOUS MAMMAL-LORIS. *Modern Science and Research*, 2(12), 226-229.
11. Olimjonovna, T. F. (2023). FERMENTLAR VA ULARNING INSON ORGANIZMIDAGI O'RNI.
12. Olimjanovna, T. F. (2023). ZAHARLI SUTEMIZUVCHI-LORIS HAQIDA FAKTLAR.
13. Olimjonovna, T. F., Rustamjonovna, T. P., & Zafarovna, I. S. (2023). Causes Leading to Baldness and How to Deal With Them. *Miasto Przyszłości*, 42, 216-220.
14. Abdusamatovich, K. S., & Olimjonovna, T. F. (2023). Information technologies in the economy. *Genius Repository*, 26, 30-33.
15. Olimjonovna, T. F. (2023). TELEMEDITSINA TEXNOLOGIYALARINI RIVOJLANTIRISH.
16. Olimjonovna, T. F. (2023). AXBOROT TEXNOLOGIYALARINI TA'LIM JARAYONIDA QO'LLASHNING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK OMILLARI.
17. Karabaev, S., & Toxirova, F. (2023). DEVELOPMENT OF TELEMEDICINE TECHNOLOGIES. *Modern Science and Research*, 2(4), 698-702.
18. Karabaev, S., & Toxirova, F. (2023). PEDAGOGICAL AND PSYCHOLOGICAL FACTORS OF USING INFORMATION TECHNOLOGIES IN THE EDUCATIONAL PROCESS. *Modern Science and Research*, 2(4), 703-707.
19. Abdusamatovich, K. S., & Olimjonovna, T. F. (2023). Information technologies in the economy. *Genius Repository*, 26, 30-33.
20. Tohirova, F. O., Nasrullayev, N. B., Tolibjonova, S. D., & Abdullayeva, V. D. (2024). TIBBIYOTDA AXBOROT TIZIMLARI VA ULARNING TURLARI. *IQTISODIYOT VA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYA JURNALI*, 3(10), 1-7.
21. Tohirova, F. O., Nasrullayev, N. B., & Mansurova, J. S. (2024). TIBBIYOTDA ISHCHI O'RINLARINI AVTOMATLASHTIRISH ASOSLARI. *IQTISODIYOT VA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYA JURNALI*, 3(10), 13-19.
22. Tohirova, F. O. (2024). PEDAGOGIK MULOQOT VA UNING AHAMIYATI. *PEDAGOGIKA, PSIXOLOGIYA VA IJTIMOY TADQIQOTLAR JURNALI*, 3(10), 36-41.

23. Tohirova, F. O., Rizaeva, M. M., & Oblakulova, J. A. (2024). DIDACTIC OPPORTUNITIES OF FORMING PROFESSIONAL INTEREST AND IMAGINATION IN MEDICAL PEDAGOGICAL STUDENTS. *PEDAGOGIKA, PSIXOLOGIYA VA IJTIMOY TADQIQOTLAR JURNALI*, 3(10), 42-48.
24. Tohirova, F. O. (2024). PEDAGOGIK MULOQOT VA UNING AHAMIYATI. *PEDAGOGIKA, PSIXOLOGIYA VA IJTIMOY TADQIQOTLAR JURNALI*, 3(10), 36-41.
25. Olimjonovna, T. F. (2024). MODUL DASTURI TA'LIM TIZIMIDA AHAMIYATI, USTUN TOMONLARI VA KAMCHILIKLARI.